

براهوئی خلقی شنیر و باگل آ تیٹی فن

عنایت اللہ لہڑی

اسکالر ایم فل براہوئی شعبہ براہوئی، جامعہ بلوچستان

حفیظ اللہ سرپرہ

اسکالر پی ایچ ڈی براہوئی، شعبہ براہوئی جامعہ بلوچستان کوئٹہ

Abstract

This article aims to enlighten the various genres of Brahui folk music developed thousands of years ago. These are not just songs but their heartily emotions, Natural feelings, Eternal love and expression with the poetic words and immortal heart touching music. Music has been the most favorite tool of expression in Brahui nomadic life. Most of the folklores have been created, composed and sung by the women. Although Brahui folklores have many genres but this article deals with and describes some of the most important and famous genres like loli (lullaby), keluarha, zaheeri, lihako, Lailarhi, Bar Naz ana, Laili Mor, Suronzi and Moda (Dirge Elegy) etc. with art and techniques of the music. These famous folklore genres are discussed here with the needs of musical techniques and art. The melody of brahui folklores their tunes and other musical bases are described according to present discipline of music. And the genres of folk music are defined with their creation and natural feelings and emotions.

Keyword: Brahui folk music, heartily emotions, Natural feelings, loli (lullaby), keluarha, zaheeri

چانداری

شیر و باگل اسہ اندو فطری او عمل اسے ہر ادنیانا ہر زبان او ادب معاشرہ او تہذیب ٹی تینا وجودے ازل ان قدرتی او بنداؤی وڑاٹ متک۔ داجذبہ و احساس آتا زبان سرپند کتنگ۔ او اندن ہر معاشرہ ٹی اسہ مہذب او فن کس تصور کتنگ۔ شیر و باگل نابندغ تون کرٹمب اوسیالی کس ازل آن منے۔ اول دے آن بندغ او شیر و باگل اسہ ایلو تون دوپہ دو اینونادے اسکان سفر کرسا بنگٹی او۔ ہرا وڑکہ مست نابندغ تینا احساس او جوزہ غاتا درشانی کک چہانٹ او اشارہ غاتے اٹ کرینے۔ وخت تون او اراوار بندغ ناسوچ او فکر فن و فی تخلیق آتے ٹی تبدیلی برسانا۔ ہراڑتون او شیر و باگل نا ہم ہریش ٹی تبدیلی برساکرے۔ اینودنیانا ہر تہذیب ٹی شیر و باگل تینانت تے علم نادنیائی جاگہی کرینے۔ زندنا ہریش تون تعلق تخسا چندی صنف آتے ٹی بھاز گچینی اٹ نظر بریک۔ اندا ہیئت آتے ٹی براہوئی خلقی زندہم ازل ان تفوک ارے۔ ہرانا حقیقی تصور آک اینوشیر و باگل نافنی دروشم ٹی صنف آتافن و فی تخلیق تون دنیا نامونا پاش اریر۔ براہوئی خلقی شیر و باگل ناہر صنف ناپندارہ ٹی شاعری تون او ارسرو لے ٹھاٹھ، راگ راگنی تا تخلیقی فن و فطری لائی تا بے ومٹ ثبوت پاش ارے۔ زندنا ہریش نا احوال خلقی شیر و باگل نا صنف آتے ٹی سُرولے ناپر کیف وگٹ ناسوز تون ہروڑت گچین نظر بریک پتے مستی درسار برینہ براہوئی خلقی شیر و باگل نافنی دروشم ٹی اوڑدہ انگا صنف آتے آ۔

لولی

لولی نا صنف دنیا نا ہر تہذیب، زبان و ادب ہر معاشرہ ٹی اسہ خاص ء اہمیت کس متک او ہندن ہر زبان ٹی اسہ گچینو پن اتون مونا بریک۔ ہرانا سیالی جیجالمہ نامقدس آمہر و فطری جوزہ غاتے ٹی پیوست لے۔ دہنکہ براہوئی، بلوچی زبان ٹی لولی، اردو، پنجابی و فارسی ٹی لوری او اندن عربی ٹی مسہد او غانی ٹی لوللو و انگریزی ٹی (Lullaby) پاننگ اندا وڑ دنیا نا ایلو چندی زبان اتے ٹی ہم لولی ناپن لمسی آمہر اتا درشانی کرسا مونا بریک۔ براہوئی خلقی شیر تا پٹ و پول کروک محمد افضل مینگل ناپاننگ ناروٹ

”لوی لوزلول آن ہلنگا نے ہرانا معنہ چناتے آرام کن غونز تنگ و اودے تخ
ترفنگ اونا دل بندے مدان مدان مہراٹ ٹیفنگ کن ارے یا اودے تینا زانا لڈیفیسہ لوڈو
تنگ کن ہم ارے ہراٹی لمہ زیبا پر کیف ء تو ار نئے ٹی اودے نازیفسہ خاچنک“۔ (مینگل
91:2004)

براہوئی خلقی راج ٹی لوی زندنا بھازا بشخا تا ترجمانی کر سامونا بریک۔ لوی جہہ نس
جرات اظہار، جہہ نس است نارمان و بے وسی تادرشانی، جہہ نس جیجا لمہ نامقدس آمہراتون چنا
تے کن سرسہی، شاد کامی و بروکا وخت ناسرشاری کن دعائیہ لفظا تادروشم ٹی خنگک۔
لوی لوڈو آن پیشن تموک ء دنکہ اسہ لمہ اس تینا چنآء جلونٹ اٹ یا تینا زان وگٹ
اٹ تنگ لوڈو ایتک چنا تینا لمہ ناہنین انگاشیر تے بنیسہ تنگان کا ہک چنانا لوڈو تنگ نامفہوم
ہراکہ لوی پانگ“۔ (سمیج:2010:71)

براہوئی خلقی راج ٹی فطری جوزہ و احساس نادرشانی ایلوشیر تے تون اواری لوی نا
صنف ٹی ہم مدام پر کیف نظر بریک۔ لوی ٹی لمہ نا بے مٹ انگا مہراتا اثر و تاثیر و دانا کیفیت
اسہ سوگوزند نئے نا علامت صفا پاش خنگک دانا سوب دامنگ کیک لمہ تینا چنا نا بروکا آ خوبت
کن ہراوڑ کہ استخوانی تنگ یا زندنا ہریشخ ٹی اودے سرسہب خنگک کن پرامیت مریک دنکہ اونا
لاٹھی، دلیری، جرت، سیوت، عقل مندی، صبر و برداشت، ادب و احترام، بردباری یا تینا مونا
اودے ڈیہہ انار کھے تخوک و مردوسا لارنس متنگ خوانک اواندن ”لوی“ نادروشم ٹی ہم اندا
وژنادعائیہ کلمہ غاتے ٹی سوگوئے عمل لانے۔ براہوئی خلقی شیر و باگل نافنی دروشم ٹی لوی نا
صنف ٹی سرو لے اسہ مخصوص آہنگ نئے ٹی مونا بریک۔ براہوئی خلقی لویک دن تو ہراگ و
راگنی و لے ناچین آ آہنگ ٹی پیش کنگانو۔ براہوئی خلقی شیر و باگل نا پنی آشیر پاروک استاد
محمد بشیر ریسانی نا پرسوز آ تواری خلقی لوی نئے راک پہاڑی و کہر و اٹھیکہ نادروت لے ٹی داوڑ پر
کیف نظر بریک۔

آستائی

اولولی لولی ادا کیوہ رب آ صدا
ای پاوہ لولی او گوری لولی

انترہ

اووووو عزت شاہ نا دربار
مسونے پاوہ بہار
مٹھری اینو گل ء گلزار
ای پاوہ لولی او گوری لولی

(رییسائی: مون مقابل حال احوال: دسمبر 2016)

ہلو ہالو ولیدے لاڈے

براہوئی خلقی راج تینا خوشی وشاد کامی ناسات آتے صنف آتے ٹی گچین وگٹ ناسوزو
سرولے ناپر کیف آہنگ نئی ہالو ہالو، لاڈے لیلاڈے لاڈے و نازیک ناصنف ٹی پیش
کرسائسنے چناتاودی منتگ ناہلیس ششہ، سانگ و برام نارسم وودو آتے فطری جوزہ غاتے ٹی
فنی کمال نئے ٹی پیش کرسائسنے۔

خلقی شیر و باگل ٹی اسے باز گچینو صنف نُس ہلو ہالو ہراشاد و شاد کامی ناوختا پانتگ دا
صنف ٹی شاعری تون اواردا نا آہنگ ام اسے خاصو کیفیت کس تحک۔ شیر و باگل ٹی دا خاص نیا
ڑی تا صنف اسے۔ نیاڑیک دا خوشی ناسات اتے ڈھمبکی نالے آگٹ ناسوز تون ہراگ و
ہرے ٹی پر کیفیت پارسا بسنو، ہرانا اثر تا شیر شیر نا آہنگ ٹی باز جوانی اٹ خنگ مریک۔ ہلو
ہالونادا گچینا صنف خلقی شیر و باگل نادر و شم ٹی داوڑے۔

آستائی

ہلو ہالو کبو توت انا چن ے

ہلو ہالو کبو ایلم نا جن ے

انترہ

ہلو ہالو کبو چاپ انا پھیری

ہلو ہالو کبو ایلم نا خیری

(مینگل:1992:75)

کیلو اڑا

براہوئی خلقی شہیر و باگل نالڑی تے ٹی اسہ بازوئی ءُصنف نس کیلو اڑا گینا آہنگ ٹی
درت لے نامکمل فن استاد بشیر جان رئیسانی نا پرسوزا توارٹی ریڈیو و پی ٹی وی ان پیش
کننگا نے داڑان بیدس راج ناچکا بھلاک ہم داشہیرے مشغولی کن تینا وڑنا آہنگ ٹی پارہ۔
کہرو اٹھیکہ ٹی دُرت لے نافن پہاڑی راگ ٹی خلقی زندنا درشانیک کیلو اڑا نا صنف ٹی
مہرو مابت نا کیفیت داوڑے۔

اولا ۱۱۱۱۱۱ بروہ کنا کیلک جان ٹے کیلاک نا پارہ کنے

دردی آپتاک نا مندرکاریم آن شاہ کنے

سینچائی

دھول و دمامہ نک و نگارے

داکان پاک اے کان ستارہ

خسہ بر، لڈسہ بر، چسہ بر، جانی بال ٹی بر

انترہ

او آلم تہ ہچے نے پاوہ بولان اٹ ٹھلانے
پردیس آکیلک باننے کو پور آالانے (رئیسانی:مون مقابل

حال احوال: دسمبر 2016)

مودہ

داصنف نیاڑی تافنی تخلیق ے۔ ہرائی غم نا اظہار شوگیر وکوک چہانٹ اٹ پیش کنتنگ۔ راجی زندگی دانا مقصد ہمدردی وفاداری کن علامت پیش کیک۔ بندغ سینا ناگمانی کہنگ یا حادثہ سینا وختا پانتنگ۔ براہوئی خلقی زندگی نا ڈکھ وویل لنگڑی اولاسی نا جوڑی وغم نا اظہار ے ہم گچینا صنف آتے ٹی سروے نا آہنگ ٹی گٹ نا سوزتون پرکیف درشان کرسایسنے۔ مودہ نا صنف ٹی خلقی زندگی کمال اسہ مخصوص آہنگ سے ٹی پیش کنگا نے۔ داصنف ٹی راگ نا کیفیت ایلو صنف آتیاں مکمل جتا مریک۔ داصنف ناراک ٹی چار سُر نا استعمال خلقی زندگی تخلیق نا بے مٹ او ثبوت پیش کیک۔ براہوئی خلقی شمیر تے ٹی مودہ نا بھلو کچ کس ارے۔ داڑے مثال کن اسہ مودہ کس استاد بشیر ریسانی تا تواراٹ چار سُر ناراک و دادرہ نالے ٹی داوڑاٹ پیش کنگا نے۔

پیل یرس درینے

پیل نالمہ ، خدا نا

پیل نا حنام تخو کے

پیل نا جن سلو کے

(ریسانی: مون مقابل حال احوال: دسمبر 2016)

زہیری

داصنف خلقی زندگی ہجر و فراق و پہولی زندگی ترجمانی ے پرکیف انداز سے ٹی پیش کیک۔ زہیری نا صنف ٹی زندگی درشائیک مروٹوک عزیز قریب آتا مہر و احساس نا بے مٹ ندرہ پیش کیک۔ خاص وڑاٹ ڈیہہ انا زہیریک داصنف ٹی پرکیف نظر بریرہ۔ دن تو داصنف بھاز راگ راگنی ولے تو پانتنگ۔ ولے دانا چس کافی ٹھاٹھ ناراک آسا ٹی کہر و امده لے ٹی پرکیف خنتنگ۔ خلقی شمیر پاروک آتے ٹی گچینو توارس استاد عبد محمد علی نا پرکیف توارٹی خلقی زندگی کیفیت اک داصنف فطرت نارنگ آتے داوڑیاں کیک۔

آستائی

او اللہ زہیری تموکن سال نا
موسم خراسان آ کانہ

انترہ

اول منزل ناسیبی آن دانگے
حاجی حمل نازیارت ے کینہ

(علی: مون مقابل حال احوال: اکتوبر 2016)

سروزی (ستی)

خلقی شیر و باگل نافی دروشم ٹی اوڑدہ انگا داصنف زندنا جوزہ احساس آتا درشانی ناجوڑی تا
تصور آتے حقیقت نارنگ تون بیان کیک۔ وخت کس کہ خلقی راج ٹی نیاڑی یا زینہ سے جن و شرمسے تو
خلقی زندنا فن فی تخلیق ساز آتافی کمال دامرض نا تشخیص نا پختہ او علاج اس سرپند کننگانے۔ سروزی ناتارو
سرتو جنی و شری تا علاج مسنے اندا تصور اینو ہم مدام بر جائے۔ خلقی۔ سازندا غاک باقاعدہ اینو ہم ریل
کیسٹ آتا دروشم ٹی داصنف ان مرض نا علاج کننگ ٹی او ہرانا مثال خلقی راج نامونا شیر و باگل و سر
وساز آتا اثر و تاثیر و کیفیت نا ثبوت داڑے داہیت ان منگ کیک کہ او فک تینا فطری جوزہ
غائے ٹی سازنا تصورے ہراوڑٹ تخانو۔

ملائے گم کہ
سروزی کہ رم کہ
بش مہ سروزی کہ
دیر ء چلم کہ
سٹے تہ کوڑہ
جن اتے لوڑہ

ملائے گم کہ
 سرورزی کہ رم کہ
 جڈو خیر خیر تسینگا
 بو چل دو دینگا
 ملائے گم کہ

سرورزی کہ رم کہ (مینگل: 2010: 112)

لیکھو

داصنف ٹی خلقی راج نانیٹری تا فطری جوزہ غاک پر کیف خننگرہ۔ گٹ ناسوز داصنف ٹی
 اسہ خاص کیفیت سسے ٹی پیش کنتنگ۔ لیکو ناصنف ٹی خاص وڑاٹ نیٹری تینا ارمان تا درشانی سسے
 تنیائی ٹی گٹ ناسوز تون اسہ مخصوص سرو لے ناکیفیت سسے ٹی بیان کیک۔ لیکو نا آہنگ او انداز ایلو ہر
 صنف ان جتا نظر بریک۔ براہوئی خلقی شیر پاروکا تے ٹی پنی او پن سس ایماندار استاد مراد پاروکوئی
 نائے ہرانا پر کیف آتواری خلقی زندنا لیکو سس داوڑ نا گچینو نمونہ سس پیش کیک۔

آستائی

مونو مدان اے لئو ساہ ء کہ
 پل ء بدانے لئو بینٹ آتہ
 خوافیت جڑء نے لئو ساہ ء کہ
 استے تڑینے لئو بینٹ آتہ
 خوافیت زہے نے لئو ساہ ء کہ
 شاعاٹ چہے نے لئو بینٹ آتہ
 خوافیت کرینے لئو ساہ ء کہ
 ہلکٹ سُرء نے لئو بینٹ آتہ

رودان برو دان لئو ساہ ء کہ
 تماٹ کرود ان لئو بینٹ آتہ
 بسوٹ کہ دیونے لئو ساہ ء کہ
 خن تیا کیونے لئو بینٹ آتہ
 خیسن گدی کو لئو ساہ ء کہ
 پک ء پدی کو لئو بینٹ آتہ
 دمبورہ تار کیک لئو ساہ ء کہ

دوستی نا خوار کیک لئو بینٹ آتہ (مینگل: 1992:209)

لیلوی

داصنف خاص وڑاٹ خلقی راج نابند غاتے ٹی شوان، بزغر، گجت یاہمپ وبٹ کروکا آلمک
 تینا فطری جوزہ غاتے داصنف ٹی سُرولے وگٹ ناسوز ٹی بند تیر ساہسو۔ لیلوی ناصنف چو راگ راگنی یا
 لے نئے ناپابنداف۔ ہر راگ و ہر لے ٹی خلقی آ بند غاک داصنف ٹی تینا جوزہ احساس آتے پر کیف آ
 ہنگ نئے ٹی بیان کر ساہسو۔ لیلوی ناصنف سٹی خلقی شیر کس پہاڑی راگ ٹی دیاسحر ناہننا توار ٹی
 کھروانا چار ماترہ نالے ٹی پی ٹی وی کوئے غان پیش کنگانے۔ داڑان بیدس اندا لیلوی ء
 براہوئی نا ایلو خلقی شیر پارو کا ام کھرواٹھیکہ نا درت لے ٹی باز کچین پارہ۔ ہر افنتے ٹی استاد
 محمد بشیر ریسانی وکلثوم نور نا توار ٹی یوٹیوب آ آسانی اٹ دوبرک۔ براہوئی خلقی شیر و باگل نا
 لڑی تے ٹی اسہ باز پنی آصنف کیلواڑا گچینا آہنگ ٹی درت لے نا مکمل فن استاد بشیر جان نا پر
 سوزا توار ٹی ریڈیو پی ٹی وی ان پیش کنگانے۔

داڑان بیدس راج ناچنکا بھلاک ہم داشیر مشغولی کن تینا وڑنا آہنگ نئے ٹی پارہ۔
 کھرواٹھیکہ ٹی درت لے نافر خلقی زندنا درشانی تے ٹی مہر و مابت نا کیفیت داوڑے۔

آستائی

بسوٹ ای بہیران او لیلوی آلا
آلا کورت زہیران او لیلوی آلا

انترہ

اوووو کانہ برینہ اولیلوی آ لا
آلا گوری مرینہ اولیلوی آ لا
(سحر: وڈیوگانا: انٹرمیٹ)

برنازنا

خلقی شیر و باگل ناداصنف بھاز مشہورے۔ داصنف ے راج ناہر خاص وعام پانک
ہرائی شوان تینا کھرتون اوار بزغرتینا لنگارتون اوکشت وکشارتون مشغول تینا فطری جوزہ
غائے تون برنازنا صنف ے کل گٹ ناسوزتون بھاز گچنی اٹ پیش کرینو۔ ہرانا مثال خلقی زند
نا کیفیت آتے پنی آشیر پاروک استاد اختر چنال ناہینا تواراٹ داوڑنا لوز آتون بھوپالی
راگ و دادرہ نامدھ لے ٹی پر کیف اندازس داوڑاٹ مونا بریک۔

آستائی

برنازنا جی نازنا
شونق ے کنے ناسازنا
اُستے درینس بھازنا
ہیتس تینا کر رازنا

انترہ

ارمان کنے داڑان مریک
چیڑی ہنا سانوڑ بریک

چیڑی ہنا وخت پُور نا
 بشہ بوتل کن شور نا
 بر ناز نا جی ناز نا
 شوق ۽ کنے نا ساز نا (براہوئی ذ: 2013: 211)

لیلی مور الیلی پھل

براہوئی خلقی شیر و باگل نادا صنف ٹی زندنا درشانیک مہر و مابت او است خواہی نا
 جوڑہ غاتے سرو لے آہنگ او انداز نا گچین آوڑتے ٹی پیش کنگا نے۔ لیلی مور نا صنف
 براہوئی شیر و باگل نا ہاٹی ٹی دن تو ہر راگ و لے تون بتنگ ٹی بریک۔ و لے ہر اکہ کیفیت
 بھیروی راگنی و کہر وادرت لے ٹی دا صنف است نا تار آتے سرفک۔ ہرانا اثر و تاثیر
 جھالاوانی لہجہ ناپنی آشیر پاروک محمد رمضان زیدی ناپرسوز آتواری زندنا درشانی تا کیفیت
 گٹ ناسوز تون داوڑاٹ پیش کنگا نے۔

بروہ کنا پاوہ او لیلی پھل اک نادسک نا
 اودے اچ پا پیرے خلوک عشق نا

انترہ

جند کنا اے کیوہ بہکی نا بندا تا
 تینے ای خیرات کیو لیلی نارند اتا

(منگی: ڈائریکٹر)، 26 اکتوبر 2016: پی ٹی وی بولان، منگی: (پروڈیوسر)، کوٹہ
 دن تو براہوئی خلقی شیر و باگل نافی دروشم ٹی پین ہم بھازانگا صنف اک خلقی زندنا
 فطرت نگاری نا بے مٹ و ثبوت اترہ۔ دنکہ ایلو صنف آتے ٹی دردی موئل مور، زہیر نالی،
 مور و، و پین اہم صنف اک اوڑ داہ اریر۔

کھٹیا

براہوئی خلقی شیر و باگل نا آہنگ و ہائی صنف آتا علمی، فنی و تیکنیکی جاچ کنگ ان پد داہیت ہم صفا پاش مریک کہ خلقی زندتینا چندی آزموندہ غاتے تون اور ذہنی سوچ و فکر و تخلیقی لائحیک ہر باگل نا پشت ئی فن و فنی کمالاتا بے مٹوشاہدی ایتہ۔ فن نادانش ئی ہم خلقی زند فطرت نا شاہکار ختنگ۔ زندنا درشانیک ہروڑ نا گچین لے وٹھاٹھ آتے ان پشن مروکا راگ، راگنی تے ئی گٹ ناسوز تون گچینا وڑتے صنف آتے ئی پانگ نو۔ خلقی شیر تے ئی ٹھاٹھ بلاول نا درگا راگ و پہاڑی راگنی اسہ پُر کیف ء انداز سے ئی خلقی زندنا ہجر و فراق، مہر و مابت، بلو ہالو، لوی، لاڈو، لیلوی و ایلو چندی خلقی شیر و باگل ناصنفا تے ئی لے نالڈ وکانداز زندنا کیفیت آتے ئی جس ودی کرینے۔ داڑان بیدس ٹھاٹھ بھیروی ئی کوپکولے تون مہر و مابت نا شیرک کیلوڑا، لیلی مور، لیلوی، مول آموردردی ناصنف ئی تینا مٹ تینٹ او۔ اندن ٹھاٹھ کلیان ئی ہم خلقی شیر تا چندی نمونہ غاک زیباؤ آہنگ سے ئی پانگ نو۔ ٹھاٹھ آتا ایلویش دنگہ کانی ٹھاٹھ ہرائی ڈیہہ انا زہیریک سُرولے نا جتا و رنگ سے ئی پانگ نو۔ او اندن ٹھاٹھ بھیروی ئی دارو درمان ناصنف ہم خلقی شیر تا گچینا آہنگ نئی پاش ارے۔

براہوئی خلقی شیر و باگل نا پرتا شیر آرنگک چندی راگ راگنی ولے ناہر وڑانا دروشم اٹ گٹ ناسوز تون فنی کمال سے تون مونا بریرہ۔ خلقی شیر تا پانگ نا انداز بڑنا سُر اتیانے۔ داتے ئی چندی اندنو علامت پاش نظر بریرہ ہر ادا شیر تا مٹگنی ء پین ام پختہ کیرہ۔ خلقی شیر و باگل ناہر صنف نا تینا اثر و تاثیر و کیفیت سُر ارے ہر اسہ صنف نا خاصیت دادے کہ داٹی زندنا کیفیت اک اسہ ایلوڑان جتا ختنگرہ، ہرافتے ئی خلقی زندنا فطرت نگاری نارنگا تون اور فنی و تخلیقی لائحی تا بے مٹو ثبوت ایتہ۔ داشیر تے ئی چتا تا شیر پانگ نا تینا انداز اسے، نیارٹی تا تینا، شوان و بزغرا تینا غرض راج ناہر بھاتی تینا درشانی تے اسہ جتا و رنگ و کیفیت سے ئی مختلف صنف آتا گچینا آہنگ ئی پیش کرینے۔

پٹ وپول نارداٹ شیر و باگل نا اولیکو دروشم طرز (دھن) آتائس۔ محقق آتا پانگے کہ وحشی دوراٹ انسان کوک اوچھانٹ او اشارہ غایت تینا جوزہ غاتا اظہارے کریکہ۔ ہراڑان سُرانا نامس۔ اوکان پد ہر اتم انسان زبان ہیل کرے تو تینا اندا طرز اتے لفظا تے تون لے نئے ئی ترتیب تے۔ او اندن زندنا ہریشخ ئی صنف آتا اصطلاحی دروشم اٹ زندنا کیفیت آتا اظہارے کرسا بس۔ او اندن براہوئی خلقی شیر و باگل نا صنفاتے ئی اسہ مکمل اوراجی زند نئے نا علامت پاش خننگ۔ زندنا ہریشخ و ہر موقع واقعہ ہر ساعت او ہر رنگ صنف نئے نا منفرد و آہنگ نئے ئی سرو لے نئے تون مونا بریک۔ خوشی نا سات اک مسونو یا غم نا ظہار مہر و مابت نا درشائیک مسنویا سات سات تیری، بھر و فراق ہمپ و بٹ یا پند و منزل نا وخت و پاس آک مسنو۔ یا لمہ جیجانا مہر تا درشانی تون او ار جیجا ہیڑھ تا روحانی کیفیت او فطری جوزہ غاک یعنی زندنا ہریشخ نا ترجمانی خلقی شیر و باگل نا آہنگ او انداز ئی صنف آتائس و فی تخلیق و زندنا فطری لائخی تا بے مٹ و ثبوت گوئیگرہ۔

حوالہ اور کتاب آک

براہوئی، ذوق، ”دیر دیر کیوہ کنے دیرایتے“، 2013، براہوئی اکیڈمی (رجسٹرڈ) کونٹہ

ریسنائی، محمد بشیر، ”مون مقابل حال احوال“، دسمبر 2016

سحر، دیبا، <https://www.youtube.com/watch?v=5SFlo0bl-ag>

سمیع، عابدہ ”البرز“ (تحقیقی جریدہ)، 2010، شعبہ براہوئی، جامعہ

بلوچستان کونٹہ

علی، عید محمد، ”مون مقابل حال احوال“، اکتوبر 2016

منگی، اطہر، پروڈیوسر پی ٹی وی بولان، ”زباد پروگرام“، براہوئی وخت و

پاس، 25 اکتوبر 2016ء، شام 6:30

مینگل، محمد افضل، ”شوشنگ“، 1992، براہوئی اکیڈمی (رجسٹرڈ)

پاکستان کونٹہ

مینگل، محمد افضل، ”چمکلی“، 2004، براہوئی اکیڈمی (رجسٹرڈ)

پاکستان کونٹہ

مینگل، محمد افضل، ”شامپشیر“، 2010، براہوئی اکیڈمی (رجسٹرڈ)

پاکستان کونٹہ